

دانشگاه منچستر انگلستان
دانشکده علوم تربیتی
رشته مدیریت آموزشی

تصمیم‌گیری استراتژیک در دانشگاه‌ها

پایان نامه دکتری

پروفسور نیکلاس بورهام

استاد راهنما

غلامرضا رحمانی میاندهی

به کوشش

۱۳۷۶

مقدمه

صاحب‌نظران و نظریه‌پردازان مسائل سازمانی در دهه‌های گذشته همواره رفتارها و عملکردهای سازمانهای گوناگون را مورد مطالعه و بررسی قرار داده و بر مبنای مشاهدات و تجزیه و تحلیل‌های انجام شده، نظریه‌ها و مدل‌های متعددی متناسب با ویژگیهای خاص سازمانهای مختلف در مورد چگونگی عمل و اداره آنها ارائه کرده‌اند.

دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی نیز از جمله سازمانهایی هستند که، بویژه از اواخر دهه ۱۹۶۰ به بعد، مورد توجه و مطالعه دست‌اندرکاران مسائل سازمانی قرار گرفته است؛ به گونه‌ای که حتی بمرور، شاخه‌ای از ادبیات سازمانی بطور خاص در این زمینه شکل گرفته است. حاصل این کار ارائه نظریه‌ها و مدل‌های مختلفی در

مورد چگونگی مدیریت و اداره دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی است. این پایان نامه، ضمن بهره‌گیری از اینگونه مطالعات، به مطالعه چگونگی تصمیم‌گیری استراتژیک در دانشگاه‌ها می‌پردازد. تصمیمها در هر سازمانی بر پایه یک یا چند نظریه مدیریتی اتخاذ می‌شود. دانشگاه‌ها نیز به عنوان سازمان، از این قاعده مستثنی نیستند و براساس چنین اصول و مبانی اداره می‌شوند. از اینرو مطالعه نظریه‌های مدیریتی دانشگاه‌ها قسمتی از این رساله را تشکیل می‌دهد. از آنجا که سؤال مهم تحقیق این است که: «چگونه تصمیمهای استراتژیک در بستر مدل‌های مدیریت قابل کاربرد در دانشگاه‌ها اتخاذ می‌شود؟» قسمت اصلی رساله به مطالعه تصمیم‌گیری، بویژه تصمیم‌گیری توافقی (Consensus Decision making) اختصاص داده شده است.

روش تحقیق

روش تحقیق کیفی (Qualitative Method) برای انجام مطالعه موردی (Case study) دانشگاه منچستر به کار گرفته شده است. اطلاعات مورد نیاز به طریق Triangulation از سه منبع جمع آوری شده است:

- ۱- مصاحبه با مدیران رده بالای دانشگاه
 - ۲- مشاهده حضوری کمیته‌ها و مراجع اصلی تصمیم‌گیری
 - ۳- تجزیه و تحلیل اسناد و مدارک دانشگاه
- برای تجزیه و تحلیل اطلاعات از روش ژنریک (Generic Method) استفاده شده است.

اعتبار (Validity) اطلاعات به دو طریق Triangulation و کنترل توسط مصاحبه شوندگان (member check) اندازه‌گیری شده است. روایی (Reliability) اطلاعات مصاحبه‌ها از طریق کد گذاری اطلاعات خام و با استفاده از نرم افزارهای رایانه‌ای Ethnograph صورت گرفته است؛ همچنین برای افزایش روایی اطلاعات مصاحبه‌ها، تمامی آنها بر روی نوار کاست ضبط شده است. اندازه‌گیری روایی

مشاهدات نیز از طریق تکرار چند باره مشاهده Triangulation صورت گرفته است.

یافته‌های تحقیق

درباره مدل مدیریت دانشگاه، یافته‌های تحقیق مشخص کرد که Collegiality به مفهوم مشارکت گسترده بویژه اعضای هیأت علمی در اداره دانشگاه، مدل مدیریت غالب است.

این مدل به همراه مدل‌های بروکراسی، سیاسی و مدل بازرگانی (Business) الگوی فعلی مدیریت دانشگاه را تشکیل می‌دهد. کاربرد مدل هرج و مرج سازمان یافته (Organized Anarchy) در دانشگاه مورد تأیید اطلاعات جمع‌آوری شده قرار نگرفت و رد شد. همچنین یافته‌ها نشان می‌دهد که نشانه‌های مطمئنی از تغییر سلطه مدل Collegiality به عنوان اصلیت‌ترین مدل به سود سایر مدل‌ها (بویژه مدل بازرگانی) در آینده وجود دارد. گرچه در بعد علمی این مدل همچنان معتبرترین مدل است.

- در مورد چگونگی تصمیم‌گیری، یافته‌ها نشان می‌دهد که نه تنها تصمیمات استراتژیک، بلکه بسیاری موضوعهای دیگری که در دستور جلسه کمیته‌ها و مراکز تصمیم‌گیری وجود دارد به روش «توافقی» (Consensus) در مورد آنها تصمیم‌گیری می‌شود. این کار، هم در سطح مدیریت رده بالا و هم در دانشکده‌ها و گروه‌های علمی اتفاق می‌افتد.

- در پاسخ به این سؤال که چگونه در جلسات تصمیم‌گیری توافق به دست می‌آید، یافته‌های تحقیق روش بحث گروهی را پیشنهاد می‌کند.

- نبودن رأی‌گیری منظم و مستمر (به عنوان یکی از رایجترین روشهای تصمیم‌گیری در گروه‌ها) در سیستم تصمیم‌گیری دانشگاه از مهمترین یافته‌های این تحقیق است. اطلاعات جمع‌آوری شده نشان می‌دهد که تنها در چند مورد استثنایی رأی‌گیری رسمی تنها معیار اعتبار تصمیمات است.

- در مورد کیفیت تصمیمات گرفته شده به روش توافقی، این تحقیق (با استفاده

از روش تحقیق کیفی) یافته‌های تحقیقات تجربی را که مدعی است روش Consensus تصمیم‌های ضعیفتری را ارائه می‌دهد به نقد می‌کشد و متقابلاً پیشنهاد می‌کند که امکان اتخاذ تصمیمها با کیفیت بالا از طریق کاربرد روش توافقی (Consensus) نیز وجود دارد.

- قسمت دیگری از یافته‌های تحقیق بیانگر وجود برخی بینشها و تعارضها در نظام تصمیم‌گیری است نکته قابل ملاحظه در این باره این است که این کار بطور مثبت و به عنوان گوناگونی دیدگاه‌ها تلقی می‌شود و برداشت مجادله و کشمکش بین رقیبان از آن نمی‌شود.

- نظیر برخی سازمانهای دیگر، سازمان غیر رسمی و فعالیتهای غیررسمی نیز نقش قابل توجهی در نظام تصمیم‌گیری دانشگاه دارد.
در پایان یادآوری می‌شود که پایان نامه به زبان انگلیسی نوشته شده است و علاقه‌مندان برای مطالعه بیشتر می‌توانند به کتابخانه مرکز اسناد و مدارک علمی ایران واقع در تهران تقاطع خیابان انقلاب و فلسطین مراجعه کنند.